

Zagtu naudu nedrīkst izmaksāt kreditoriem

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa 2016. gada nogalē pieņēma lēmumu kādā šķietami nenozīmīgā lietā. Taču šis lēmums varētu kļūt par svarīgu stūrakmeni judikatūras attīstībā līdzīgās lietās nākotnē. Turklāt šajā lēmumā paustās tiesas atziņas būtu ņemamas vērā maksātnespējas procesa administratoriem un juridisko personu (tostarp kredītiestāžu) likvidatoriem. Tas arī rosina kredītiestādes apsvērt, kā turpmāk savās bilancēs pareizi iegrāmatot kriminālprocesa ietvaros arestētus noziedzīgi iegūtus finanšu līdzekļus.

JURISTA PADOMS

Lieta aizsākās 2015. gada vasarā, kad no kāda Francijas uzņēmuma bankas konta, nesankcionēti piekļūstot šī uzņēmuma internetbankas profilam, tika pārskaitīta ievērojama naudas summa. Tā nonāca ārzonas uzņēmuma bankas kontā vienā no Latvijas kredītiestādēm. Pateicoties Francijas uzņēmuma vērbībai un savlaicīgai reakcijai, Latvijas kredītiestāde atturējās no turpmāku darījumu veikšanas ar šiem finanšu līdzekļiem. Pēc tam Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests (Kontroles dienests) izdeva rīkojumu par attiecīgo finanšu līdzekļu iesaldēšanu, kam sekoja kriminālprocesa uzsākšana par iespējamu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un šī kriminālprocesa ietvaros piemērotais finanšu līdzekļu arests. Gadu vēlāk – 2016. gada septembrī – ar tiesas lēmumu kriminālprocesā tika atzīts, ka arestētie finanšu līdzekļi, kas atrodas kontā Latvijas kredītiestādē, ir iegūti noziedzīgi un atdodami likumīgajam īpašniekam – Francijas uzņēmumam, no kura bankas konta tie tika nozagti.

Sarežģījumi radās, cenšoties panākt kriminālprocesa ietvaros pieņemtā tiesas lēmuma par noziedzīgi iegūto naudas līdzekļu atdošanu likumīgajam īpašniekam izpildi. 2016. gada martā, tātad vēl pirms šī tiesas lēmuma spēkā stāšanās, tika uzsākts kredītiestādes likvidācijas process. Kredītiestādes likvidators, saņemot tiesu izpildītāja rīkojumu pārskaitīt attiecīgo naudas summu uz tiesu izpildītāja depozītkontu, lai pēc tam nodotu to likumīgajam īpašniekam, atteicās to darīt. Tā vietā kredītiestādes likvidators informēja tiesu izpildītāju, ka jebkādas izmaksas no kredītiestādes tiks veiktas Kredītiestāžu likuma 191.–195. pantā noteiktajā kārtībā jeb kārtībā, kādā apmierināmi likvidējamās kredītiestādes kreditoru prasījumi.

Francijas uzņēmums nekavējoties iesniedza tiesā sūdzību par kredītiestādes likvidatora rīcību. Sūdzība balstījās uz vairākiem apsvērumiem. Pirmkārt, **noziedzīgi iegūti finanšu līdzekļi, ku-**

ru patiesā piederība konstatēta ar spēkā stājušos tiesas lēmumu kriminālprocesā, nevar tikt izmantoti likvidējamās kredītiestādes kreditoru prasījumu apmierināšanai, jo tā būtu noziedzīgi iegūtu līdzekļu piederības mainīšana, apzinoties šo līdzekļu noziedzīgo izcelsmi (tātad pēc būtības notiktu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija). Šādi (noziedzīgi iegūti) finanšu līdzekļi izņemami no civiltiesiskās apgrozības, lai nepieļautu to integrāciju atpakaļ ekonomikā. Otrkārt, kredītiestādes kontos atrodošos noziedzīgi iegūtu finanšu līdzekļu iekļaušana kredītiestādes mantas sarakstā nonāk pretrunā ar kriminālprocesa ietvaros secināto, ka šie finanšu līdzekļi pieder citai personai, bet kredītiestādē tie atrodas tikai tāpēc, ka šis kredītiestādes klients izdarījis noziedzīgu nodarījumu. Treškārt, starp noziedzīgi iegūto finanšu līdzekļu likumīgo īpašnieku un kredītiestādi nekad nav pastāvējušas un nepastāv tādas tiesiskās attiecības, kas attaisnotu šo finanšu līdzekļu likumīgā īpašnieka iekļaušanu likvidējamās kredītiestādes kreditoru sarakstā. Sūdzības iesniedzēja ieskatā, kam vēlāk savā lēmumā pievienojās tiesa, citai personai piederoši finanšu līdzekļi, kas atrodas kredītiestādes kontā noziedzīga nodarījuma rezultātā, uzskatāmi par trešajām personām piederošu kredītiestādes turējumā esošu mantu, ko neiekļauj kredītiestādes mantas sarakstā (Kredītiestāžu likuma 172. panta pirmā daļa). Tādējādi **kredītiestādes pienākums ir nekavējoties atdot šo mantu (finanšu līdzekļus) likumīgajam īpašniekam, jo īpaši, ja šāds pienākums kredītiestādei uzlikts ar spēkā stājušos tiesas lēmumu.**

Sūdzības izskatīšanas laikā tiesā likvidators ieturēja pozīciju, ka kredītiestādes kontos esošie naudas līdzekļi pēc nonākšanas kontā sajaucas ar citiem naudas līdzekļiem, kas noguldīti kredītiestādē atvērtajos klientu kontos. Tādēļ šādi naudas līdzekļi uzskatāmi par bankai piederošiem neatkarīgi no to

**Mārtiņš
Tarlaps,**
LL.M.,
zvērīnātu
advokātu
biroja
COBALT
jurists

Ar trešās personas mantu, kas atrodas kredītiestādes turējumā un ar tiesas lēmumu atzīta par noziedzīgi iegūtu, kredītiestāde un tās likvidators nevar rīkoties tāpat, kā ar kredītiestādes kontos izvietotajiem noguldītāju naudas līdzekļiem

izcelsmes legalitātes. Līdz ar to kredītiestādes likvidācijas vai maksātnespējas gadījumā arī noziedzīgi iegūti un kriminālprocesa ietvaros arestēti naudas līdzekļi izmaksājami kreditoriem vispārējā kārtībā, nepiešķirot prioritāti šo naudas līdzekļu likumīgajam īpašniekam. Pēdējais, likvidatora ieskatā, kļūst par likvidējamās kredītiestādes kreditoru, aizstājot noguldītāju, kurš, izdarot noziedzīgu nodarījumu, attiecīgos finanšu līdzekļus ieskaitījis (noguldījis) savā konā šajā kredītiestādē. Pamatojoties uz iepriekš minēto, kredītiestādes likvidators uzskatīja, ka ir izpildījis tiesas lēmumu par noziedzīgi iegūto finanšu līdzekļu atdošanu to likumīgajam īpašniekam, reģistrējot to kā kredītiestādes kreditoru un tādējādi piešķirot tam prasījuma tiesības likvidācijas procesa ietvaros tā kredītiestādes klienta vietā, kurš, izdarot noziedzīgu nodarījumu, noguldīja minētos naudas līdzekļus kredītiestādē.

Tiesa savā lēmumā noraidīja likvidatora argumentus. Pirmkārt, tiesa uzskatīja, ka šajā gadījumā ar likumu aizsargājamas ir ne tikai noziedzīgi iegūto finanšu līdzekļu patiesā īpašnieka (sūdzības iesniedzēja) intereses, bet arī pašas kredītiestādes un finanšu sistēmas intereses. Tiesas ieskatā, visas šīs intereses tiktu nepamatoti aizskartas, ja kredītiestādes likvidators varētu brīvi rīkoties ar finanšu līdzekļiem, kas kriminālprocesa ietvaros tika arestēti un ar tiesas lēmumu atzīti par noziedzīgi iegūtiem. **Vērtējot Kriminālprocesa likuma normas par arestētās mantas glabāšanu tvērumu, tiesa secināja, ka kriminālprocesa ietvaros arestēti finanšu līdzekļi izņemami no civiltiesiskās apgrozības.** Lai to nodrošinātu, kredītiestādes valdes (vai likvidatora, ja uzsākta kredītiestādes likvidācija, kā tas ir arī apskatāmajā gadījumā) pienākums ir laikus nošķirt no kredītiestādes aktīviem finanšu līdzekļus, kas atzīti par noziedzīgi iegūtu mantu. Savukārt tiesas lēmums, ar kuru kredītiestādei uzdots atdot noziedzīgi iegūtos finanšu līdzekļus to patiesajam īpašniekam, izpildāms prioritārā kārtībā pat tad, ja kredītiestāde tiek likvidēta un finanšu līdzekļu izmaksa notiek saskaņā ar Kre-

dītiestāžu likumā noteikto kreditoru prasījumu apmierināšanas kārtību. Tātad tiesa faktiski atzinusi, ka likvidējamās kredītiestādes kreditoriem nav tiesību paļauties uz prasījumu apmierināšanu, izmantojot finanšu līdzekļus, kas atzīti par noziedzīgi iegūtiem un atdodamiem to likumīgajiem īpašniekiem.

Visbeidzot tiesa savā lēmumā secināja, ka likvidatora rīcība, reģistrējot sūdzības iesniedzēju kā likvidējamās kredītiestādes kreditoru, nevis uzreiz atdotot tam naudu saskaņā ar tiesas lēmumu kriminālprocesā, pēc būtības atbilst noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas noslēdzošajai stadijai, t.i., noziedzīgi iegūto līdzekļu integrēšanai atpakaļ ekonomikā. Tieši tādēļ tiesa atzinusi par pamatotu sūdzības iesniedzēja viedokli, ka ar trešās personas mantu, kas atrodas kredītiestādes turējumā un ar tiesas lēmumu atzīta par noziedzīgi iegūtu, kredītiestāde un tās likvidators nevar rīkoties tāpat, kā ar kredītiestādes kontos izvietotajiem noguldītāju naudas līdzekļiem. Tiesa norādījusi: **noziedzīgi iegūti finanšu līdzekļi nedrīkst kļūt par civiltiesiskās apgrozības priekšmetu, tos nedrīkst iepludināt kredītiestādes aktīvos un veikt izmaksas, izmantojot šādus finanšu līdzekļus.**

Tiesas lēmumā ietvertās atziņas jāņem vērā ne tikai maksātnespējīgu vai likvidējamu kredītiestāžu administratoriem un likvidatoriem, bet arī jebkuras maksātnespējīga vai likvidējamās juridiskās personas administratoram vai likvidatoram. Tiesa īpaši uzsvērusi kredītiestādes valdes (vai arī maksātnespējas procesa administratora vai likvidatora) atbildību par šādu finanšu līdzekļu nošķiršanu un neizmantošanu izdevumu operācijās. Tādēļ arī kredītiestādēm turpmāk būtu jānodrošina, ka noziedzīgi iegūti finanšu līdzekļi, kas atrodas kredītiestādē atvērtajos kontos un ir arestēti kriminālprocesa ietvaros, tiek nošķirti no pārējiem kredītiestādes aktīviem un ar tiem tiek pārtrauktas izdevumu operācijas. Pretējā gadījumā kredītiestādēm un to valdes locekļiem, kas atbildīgi par noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas novēršanu, jārēķinās ar iespējamām sankcijām. **BJP**

**JURISTA
PADOMS**

Materiāls tapis
sadarbībā ar

COBALT